

Castelul Magului de la Câmpina

*Isabela Vasiliu Scraba
București*

Dacă ne gândim că ceea ce se desemnează în general ca «lume reală» nu este altceva decât o multitudine de lumi posibile, unele actualizate, altele în stare latentă (întrucât însăși valorizarea lumii ca «reală» induce dedublarea realului prin posibil), nimic nu ne împiedică să încercăm să lăsăm puțin deoparte perspectiva pe care o aduce cu sine lumea intelectului și a teoretizărilor științifice pentru a ne îndrepta interesul către lumea valorizărilor afective și a imboldurilor sufletești, așadar către actualizarea acelei lumi posibile „creată” de sufletul romantic al lui B.P. Hașdeu.

„Pentru răsăriteni, frumusețea nu este un accident estetic, ci un reazăm transcendental” nota Virgil Ierunca în Jurnalul său (Paris, 22 martie 1960). Aceasta ar fi și intenția frumuseții arhitecturale ce se dezvăluie cu infinit de multe precauțiuni unui vizitator oarecare al enigmaticului Castel înălțat la Câmpina de prințul Bogdan Petriceicu Hașdeu, acel «homo universalis» a cărui inimă a încetat să bată acum o sută de ani.

Purtând o vie corespondență cu savanții occidentali ai timpului său, dar și cu astronomul Flamarion și cu celebrul spiritist Crooks, interesat în egală măsură de științele umane, de religie, de ocultism și de filosofie, prințul B.P. Hașdeu (1838-1907) a fost un filolog român de renume europeană, descoperitor al legii circulației cuvintelor într-o limbă, un istoric eminent, considerat a fi omul cel mai erudit al timpului său. El a fost de asemenea etno-psiholog, poet, filosof, dramaturg, editor și traducător de documente istorice, vizionar al României întregite (la 1918) în granițele ei firești, jurnalist politic și fondator de reviste, membru al Academiei când nu împlinise 31 de ani, profesor de drept constituțional, de istoria dreptului și de filologie comparată la Universitatea din București, judecător la tribunalul din Cahul (azi Republica Moldova), deputat al Craiovei, director al Arhivelor Statului, istoric erudit (v. **Istoria toleranței religioase a**

românilor, monografia lui **Ioan Vodă cel Cumplit**), editor a trei volume de „**Arhivă istorică a României**”, 1864-1868, urmată de acea lucrare fundamentală intitulată „**Istoria critică a Românilor**”, 1873), poliglot și om de o „însăpăimântătoare erudiție” (apud. Mircea Eliade care în 1937 editează și prefățează două volume din Scrierile lui Hașdeu), filolog premiat de Academia Română pentru „**Cuvente din bătrâni**” (1878-1881) în care studiază limba română din secolul al XVI-lea din texte religioase și juridice.

Pe lângă toate acestea, Bogdan Petriceicu Hașdeu a redactat de unul singur masivele volume ale dicționarului intitulat **Etymologicum Magnum Romaniae** (1881-1898), în care aproape fiecare cuvânt își etalează înțelesurile într-o micro monografie, iar din 1888 a început prin a se ocupa de ridicarea celor două monumente mistice, ambele închizând un spațiu ce-și dilată dimensiunile. Între 1888 și 1891 construiește „Templul mic” (în Cimitirul Bellu din București), închinat genialei sale fiice, Iulia Hașdeu, care la 2 ani citea, la 4 ani scria, la 12 ani termina liceul cunoscând la perfecție engleza, (din Shakespeare recita în original), germana și franceza, pentru ca apoi la Paris, plecată la studii împreună cu mama sa, să-și uimească profesorii prin cultura și inteligența sa, acel unic copil al familiei Hașdeu care se stingea la 19 ani bolnavă de tuberculoză. Ca și Victor Hugo, savantul român s-a ocupat de spiritism, considerând că «spiritismul nu e o credință aparte și nu e nou»: dogmele sale (aflate în toate religiile) „sunt sădite în inimi de când este omenirea” (v. Jenica Tabacu și M. Coloșenco, **Protocoloalele ședințelor de spiritism**, Ed. Saeculum I.O., București, 2000; precum și Jenica Tabacu, **Simboluri încifrate în arhitectura Castelului Iulia Hașdeu și a Mausoleului familiei Hașdeu**).

Între 1893 și 1896 prințul B. P. Hașdeu (înrudit cu Ștefan Petriceicu, fost domnitor al Moldovei) construiește **Castelul** de la Câmpina, socotit de mulți drept cea mai interesantă și mai misterioasă construcție din România, plină de simboluri și semnificații încă nedezlegate. Din 1897 părăsește Bucureștiul pentru a locui în „**Castelul**” de la Câmpina. După moartea soției sale (1902), el va fi numit Castelul „**Celor două Iulii (2VII)**”, soția și fiica purtând același nume și fiind născute ambele pe aceeași dată, de 2 iulie. Dar încă din 1888, Hașdeu prefăce mormântul fiicei sale în altar, înălțând la Cimitirul Bellu din București enigmatică construcție pe care stau scrise următoarele rânduri, mărturisind sursa ocultă a planului întregii lucrări: „Cu voia lui Dumnezeu s-a săvârșit acest **TEMPLU SPIRITIS** întocmai după planul dat cu toate amănuntele de Iulia Hașdeu”. De

altfel, una dintre legendele locului povestește cum în nopțile cu lună, pe alea centrală poate fi văzută o fată desculță și despletită, mai mult plutind decât mergând, care la crăpatul zorilor dispare în Cavoul familiei Hașdeu. E drept însă că și la Cămpina se spune destul de insistent că s-ar auzi din «Marele Templu», adică din Castelul nelocuit, o melodie cântată la pian.

Giuvaer arhitectonic păzit de doi sfînși egipteni ce poartă globul pămăntesc din marmură albă cu cele cinci continente și cu cinci pietre colorate localizând Bucureștii, Roma și Parisul, Londra și San-Francisco, „Templul Spiritis” de la București invită trecătorii „să șadă puțin”, îndemnându-i la o reculegere lipsită de tristețe, prin atmosfera de studiu creată de o măsuță de lucru, o bibliotecă amintind de bibliotecile din templele antice, o pianină mecanică, un mic altar suspendat pe care se află trei busturi reprezentând pe Hristos, Shakespeare și Victor Hugo, având chiar de la intrare, de-o parte și de alta a scării cu nouă trepte, gravate în marmură (sub o stea octogonală) cele 12 legi religioase, morale, sociale și filosofice.

Dincolo de încifrările care fac din el o carte de semne, **Cavoul Iuliei** este o construcție elegantă împrumutând ceva din aspectul exterior al unui templu grecesc (fără a-și altera unicitatea) care induce vizitatorului (prin armonia formelor, dar și prin nenumărate detalii cu sens ocult) o senzație de echilibru interior și de înălțare. Poate de aceea unii scriitori l-au numit „Mormântul poem”.

Dacă Leibniz ar fi trăit în Orient, consemna gânditorul religios Nae Ionescu pe 25 decembrie 1931, el „ar fi trebuit să prevadă monadele sale cu o fereastră spre cer”. Într-adevăr, deschiderea unei ferestre spre transcendent pare a fi scopul ultim al monumentelor ridicate de Bogdan Petriceicu Hașdeu, atât a „Templului mic” de la București, cât și a „Templului mare” de la Cămpina, în construcția cărora există multe corespondențe, dincolo de faptul că ambele poartă cu sine ecouri ale misticii numerelor, de sorginte pitagoreică.

În **Castelul „Celor două Iulii”**, prin măreția sa princiară părănd mai mare decât dimensiunile proprii, vizitatorul intră printr-o ușă dintr-un bloc de piatră în culoarul oglinzilor paralele, unde, printre altele, se puteau vedea statuetele celor patru Apostoli. Despre ușa masivă din granit circula legenda că s-ar deschide singură în noaptea Anului nou. La exterior, pe ușă se afla blazonul princiar al familiei Hașdeu cu două inscripții. Una este: „Pro Fide et Patria”. Cealaltă, împrumutată de la Galilei, „E PUR SI MUOVE”, are o semnificație mai adâncă, fiindcă ea nu se referă la ușa ce se deschide rotindu-se în jurul axului pe care este construită, ci la eficiența împărtășirii din

misterul învierii. Fiindcă vizitatorului îngenunchiat în fața Crucii Învierii (a Marelui Crucifix, aflat în miezul construcției mistice) i se poate întâmpla să aibă parte de iluminare spirituală prin «mișcarea» sufletului său care are în latență posibilitatea participării la «Lumina divină a Graalului».

După descrierea făcută de I.L. Caragiale, ca prin pupila unui ochi imens (înscris într-un triunghi), la ora amiezii, soarele, pătrunzând printr-o fereastră cu geam, ar inunda creștetul statuii lui Hristos. Despre această statuie din lemn policrom, realizată la Paris de Casciani, se spune că prin anii patruzeci germanii ar fi încercat să o disloce de pe stâlpul ei, dar nu au reușit, fiind loviți de o forță misterioasă.

I.L. Caragiale vizitează **Castelul** de la Câmpina, inaugurat pe 2 iulie 1896. Impresiile vizitei sale le va publica în ziarul „Epoca”, din care extragem următorul fragment: „îngenuncheat în fața Mântuitorului, Capul Său divin îl vezi în dreptul ferestrei scânteietoare de lumină (...). Aici ilustrul meu amfitrion mă face să iau seama că stâlpul, care suportă de jos, în mijlocul Domului, scările urcătoare la galerie, reprezintă, împreună cu ele, un mare POTIR: deasupra acestuia, ridicându-se la cer, departe de durere, figura strălucitoare a Domnului Iisus Hristos”.

În **Fedon**, Platon argumentează nemurirea sufletului prin teoria pitagorică a asemănătorului care tinde spre asemănător. Sufletul ca principiu al vieții omenești nu poate participa decât la viața cea fără de sfârșit, nu la contrariul acesteia. Doar trupul este muritor, fiindcă sufletului nemuritor îi este sortită renașterea în alt corp. Reminiscența ar proba și ea nemurirea sufletului, dar și faptul că sufletul („principiul vieții”) se află atât la temelia vieții omenești cât și la temelia posibilității umane de cunoaștere. Cunoscând binele și frumosul din lumea sensibilă sufletul își amintește de Frumusețea divină, contemplată înainte de întrupare. Fiind principiu al vieții și principiu al cunoașterii religioase sufletul rămâne unitar.

Mircea Vulcănescu observa că în limba românească «ins», provenit din latinescul „ens” a dat o noțiune apropiată de aceea a ființei existente și subzistente „în se” și „per se”, ceea ce nu indică vreo intenție de absolutizare prin detașarea „insului” de lumea în care trăiește, ci evidențiază aspectul stabil al ființei, în contrast cu aspectul ei schimbător (**Existența concretă în metafizica românească**). Acest lucru apare mai limpede în cele scrise de filosof despre înțelesul „firii”. Pentru Mircea Vulcănescu, „firea” indică legătura insului cu ceva care nu este el, „firea” desemnând planul în care ființa individuală se

proiectează în perspectiva ființei totale, pe firul întâmplărilor vieții desfășurate în vreme (ibid.).

Spre deosebire de viziunea creștină a filosofului român pentru care însuși Dumnezeu, ființă trans-existențială care ia chip existențial, este un «ins», umblând și făptuind în lumea de el făcută, viziunea lui Platon separă lumea divină de lumea simțurilor, cu acea imagine atât de sugestivă a peșterii întunecoase în afara căreia strălucește Binele suprem.

Teoria platoniciană privitoare la sufletul omenesc, în varianta ei mai sus menționată, apare potrivit căutărilor de înțelepciune care ajung să contemple lumea cea divină a Binelui Suprem și care nu se lasă angrenați în treburile cetății (v. **Politeia**). Filosoful grec, după ce înfățișează mitul cavernei, tocmai despre acești extrem de puțin temerari care se avântă dincolo de spațiul închis al peșterii, spune că trebuie siliți să se ocupe de politică, întrucât ei de bună voie nu s-ar apuca nicidecum de asemenea activități.

Dar cum omul trăiește printre semenii lui, în comunitatea de limbă și de destin a țării sale, pe lângă posibilitatea de nemurire a sufletului unui filosof, Platon (în calitatea sa de admirator al lui Homer) a mai prevăzut o variantă a teoriei despre nemurirea sufletului, în care sufletul omenesc apare bipartit. În **Politeia**, partea rațională, sediul intelectului ar avea drept contrapondere o parte înflăcărată în care domină pasiunea generoasă, altruismul, spiritul de sacrificiu, curajul în lupta împotriva vrăjmașilor patriei. De aici se poate deduce că nemurirea la care ajunge sufletul unui înțelept care și-a cultivat partea rațională, intelectul („nous” = rațiunea) este de altă sorginte decât nemurirea unui luptător viteaz, asemenea lui Ahile. Această viziune ontologică de factură platoniciană îi era proprie și metafizicii lui Nae Ionescu, așa cum am arătat în volumul unde, preocupându-ne de gândirea sa filosofică, diferențiasem „metafizica lui Achile” de „metafizica lui Ulise” (v. Isabela Vasiliu-Scraba, **Metafizica lui Nae Ionescu în unica și în dubla ei înfățișare**, Ed Star Tipp, Slobozia, 2000, care se poate citi pe www.geocities.com/isabelavs sau pe www.isabelavs.go).

Tinzând către lumea valorizărilor afective, a aspirațiilor religioase și a imboldurilor sufletești, Bogdan Petriceicu Hașdeu, în Castelul „**Celor două Iulii (2VII)**” (de la Câmpina) a pus să fie săpate în piatră douăsprezece legi, grupate în patru domenii: religios, moral, social și filosofic. Desigur, pentru unii, discuția în marginea felului în care savantul a ajuns la „descoperirea” în ședințe de spiritism a acestor legi ar fi mai palpitantă. În ce ne privește, credem

că dincolo de modul în care i-ar fi fost comunicate, interesante și demne de cercetat rămân a fi legile ca atare. Afirmăm aceasta, întrucât cele 12 legi ne par destul de mult înrudite cu viziunea platonice aflată pe linia unor tradiții ancestrale.

Domeniul moralei ar avea drept primă lege : „iubește și ajută neamul”. Ea trimite gândul la nemurirea lui Ahile, ilustrând soarta eroilor. Așa cum am văzut, curajul tinerilor ce-și dau viața pentru patria lor este o situație de care Platon ține seamă în dialogul **Politeia**. Fiindcă aici el prevede sufletul cu o parte rațională și o parte ne-rațională. Nemurirea eroilor ar fi asigurată de separarea, în cadrul părții ne-raționale, a unui sediu al pasiunilor nobile (curajul și altruismul). În rest, partea ne-rațională și muritoare a sufletului omenesc cuprinde sediul instinctelor animalice.

În tablele celor 12 legi aflate la **Castelul celor două Iulii** (2VII) din Câmpina, domeniului religiei, domeniului moralei și domeniului filosofic li s-ar putea asocia întâia variantă a teoriei platonice asupra sufletului, în virtutea înrudirii sufletului uman cu lumea cea divină a Ideilor. În ce privește domeniul social, varianta bazată pe unitatea sufletului omenesc se aplică doar întrucât legile 7, 8 și 9 se referă la comportamentul pe care trebuie să-l aibă față de sine și față de alții cel ce iubește înțelepciunea.

Iată care ar fi cele trei legi religioase. Prima: „Crede în Dumnezeu”. A doua: „Crede în nemurirea sufletului”. A treia lege are în subsidiar presupuziția memoriei ce se păstrează de-a lungul feluritelor întrupări ale sufletului, deși, în formularea ei transpare mai degrabă aspectul ocult, ținând de practica spiritismului: „Crede în darul comunicării cu cei duși”.

Legile sociale, ocupând pozițiile 7, 8 și 9, sunt următoarele: „Nu te necinsti pe tine, ca să te cinstească alții”; (8) „Nu necinsti pe alții ca să te cinstești pe tine însuți”; (9) „Nu necinsti munca, căci munca e viață”.

În ce privește domeniul filosofiei, tripartiția legilor ar rezulta din limitele inerente rațiunii umane. Prima semnalizează subrezența idealismului care se rupe de lumea așa cum este ea dată omului : „Când faptul ții, atunci adevărul știi”. A doua indică pericolul scepticismului unei inteligențe care nu crede în nimic, semnalizând capacitatea auto-dizolvantă a lucidității exersată în gol: „Când nu vrei să crezi, atunci nu poți să vezi”. A treia se înscrie pe linia acelei formule oraculare ce pare a ascunde o amenințare: „Chezășia poartă nenoroc”.

Pe templul din Delfi, a șaptea formulă pare a fi un îndemn (să nu divulgi altora ce știi) însoțit de o amenințare: dacă ajungi să afli ceva, ferește-te să spui celorlalți, pentru că numai bine nu-ți va fi.

Pe **Castelul Celor două Iulii** a treia lege filosofică este formulată astfel: «când cauți dovadă, atunci găsești tăgadă». Cel care în filosofie nu se lasă convins de dovezi este din tagma aceluia tăgăduitor la care se gândise Platon în dialogul **Parmenide** (134 e-135 b) atunci când și-a pus problema transmiterii adevărilor filosofice cuprinse în Teoria Ideilor (v. Isabela Vasiliu-Scraba, **Mistica platonice a participării la divina lume a Ideilor**, Ed. Star Tipp, 1999, p.268-279).

Notă foarte importantă!

D-na Jenica Tabacu, muzeograf custode al Castelului de la Câmpina, semnaleză o nefericită modificare survenită cu prilejul unor lucrări de „restaurare” efectuate **după 1990 (!!!)**. Cu o totală lipsă de respect pentru **pictura originală de pe cupola Domului**, pictura reprezentând cerul albastru, un „restaurator” s-a gândit **să nu restaureze**, ci să înlocuiască fresca din înalt, profitând de totalul dezinteres al Ministerului Culturii pentru felul în care s-a efectuat restaurarea acestui monument de patrimoniu. Și astfel, culoarea albastră a cerului a devenit roșie (un roșu închis!), iar însuși cerul populat cu îngeri s-a preschimbat în labirint (!!!), că așa a văzut « restauratorul » decorația pe pardoseala unei biserici din Occident.